

Augustus 2014

Nancy van der Lubbe

**PARTICIPEREN DOOR TE BLIJVEN LEREN/
VRIJWILLIGERSWERK OF NIET?**

Essay

Augustus 2014

Nancy van der Lubbe

HRM-dt 2013-2014

Opdrachtgever:

Haagse Hogeschool HRM-dt/L. Frie en H. Stap

Inhoud

Deel I	4
Participeren door te blijven leren.....	4
1. Opening.....	4
2. Inleiding.....	4
3. Kern	4
4. Slot.....	5
Deel II	6
Vrijwilligerswerk of niet?	6
1. Opening.....	6
2. Inleiding.....	6
3. Kern	6
4. Slot.....	7
Bronnen.....	8

Deel I

Participeren door te blijven leren

1. Opening

De derde dinsdag van september 2013, Prinsjesdag, onze nieuwe Koning leest voor de eerste keer de Troonrede voor, een historisch moment. Tevens vindt tijdens deze Troonrede de doorbraak plaats van het woord: “participatiesamenleving”. Tijdens een bijeenkomst van het Genootschap van Onze Taal tot woord van 2013 gekozen (Volkskrant, 2013).

Iedereen moet participeren. Staatssecretaris Jetta Klijnsma (PvdA) stuurt een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer, waarin staat dat gemeenten mensen in de bijstand moeten verplichten tot het leveren van een tegenprestatie (NOS, 2013). Het zou de kans op een baan vergroten ..... Een goed idee? Nee, ik deel hierin de mening van de vakbond FNV en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (NOS, 2013). Op 1 juli 2014 echter is de Participatiewet door de Eerste Kamer aanvaard (Eerstekamer.nl, 2014).

Laten we onze blik eerst eens richten op mensen met een betaalde baan en hoe werkgevers en werknemers er door middel van een gedeelde verantwoordelijkheid voor kunnen zorgen dat betaald werk verricht kan blijven worden. Waarom? Dat zal ik u uitleggen.

2. Inleiding

Hierna zet ik uiteen hoe aandacht aan duurzame inzetbaarheid van werknemers binnen een bedrijf leidt tot een hogere arbeidsparticipatie in onze samenleving. Ik ga achtereenvolgens in op technologische ontwikkelingen, die maken dat er banen zijn verdwenen, maar ook leiden tot nieuwe banen, de verplichting van werkgever én werknemer oog te hebben voor een leven lang leren van de werknemer, aandacht voor competenties en hoe dit leidt tot een duurzame inzetbaarheid van werknemers.

3. Kern

In de huidige samenleving is het onmogelijk nog een baan voor het leven te bemachtigen, op de rechterlijke macht en onze nieuwe Koning na dan. In de zomer van 2012 werd in het Haags gemeentemuseum aan de hand van een fototentoonstelling een beeld geschetst van het kantoorleven bij Nationale-Nederlanden anno de jaren 70 tot nu (nn.nl, 2014). Van een grote typekamer naar een flexplek, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van technologische ontwikkelingen. Een voorbeeld van hoe geroutineerd werk is vervangen door automatisering. Een aandachtspunt, zeker nu er een ontwikkeling gaande is, waarbij robots banen in het middensegment gaan overnemen. (Sitasing, 2013). Daarentegen echter leidt technologie ook weer tot nieuwe banen, kijk bijvoorbeeld naar banen in de ICT (penoactueel.nl, 2014).

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid stelt in een onderzoek dat werken en leren meer in elkaar moeten gaan overlopen. Niet meer een strikte scheiding in een periode, waarin men wordt opgeleid, gevolgd door een “werkende” periode, waarin het geleerde wordt toegepast (WRR, 2013). Van belang dus werknemers bij- en om te scholen om duurzaam inzetbaar te kunnen blijven. Dit sluit aan bij wat Kluijtmans zegt: “Kennis, en de permanente ontwikkeling van nieuwe kennis, wordt een kritische productiefactor” (Kluijtmans, 2010, p. 318).

Eenzijds getuigt het van goed werkgeverschap in het HR-beleid aandacht te besteden aan duurzame inzetbaarheid door werknemers in de gelegenheid te stellen kennis en vaardigheden op peil te houden. Anderzijds getuigt het van goed werknemerschap, als werknemers ook zelf het initiatief nemen tot het ontwikkelen van zichzelf. Kluijtmans geeft aan dat afgelopen jaren de aandacht voor het leren en ontwikkelen van werknemers flink is toegenomen. HRD is van strategisch belang voor het succes van organisaties (Kluijtmans, 2010, p. 337). Een positief geluid! Echter wel in strijd met de uitkomsten van het onderzoek van de AWWN, waaruit naar voren komt dat 83% van de respondenten vindt dat de werknemer zelf verantwoordelijk is voor zijn inzetbaarheid (Plugge, 2012, p. 8). Natuurlijk moeten ook werknemers in beweging komen. In Trouw worden ze opgeroepen “uit hun kooi te komen en op avontuur te gaan” (Biesheuvel & Strating, 2014). Laat werkgevers de reisorganisaties zijn, die de werknemer, de reiziger, de weg wijst naar de volgende bestemming. Meer nog dan oog te hebben voor de vereiste kennis bij werknemers, moet de focus liggen op de ontwikkeling van hun competenties. In tegenstelling tot het gestelde door Kluijtmans ben ik er wel voorstander van te hebben over individuele competenties, omdat het in de huidige arbeidsmarkt, die flink in beweging is, van belang is mensen als individu te beoordelen (Kluijtmans, 2010, p. 382). Het ziet er naar uit dat veel bedrijven in de toekomst kiezen voor meer flexibiliteit, waardoor je als werknemer er niet bij bent gebaat je competenties geheel te ontwikkelen naar de geldende maatstaven van het bedrijf van dat moment. Ook de bedrijven doen hier hun voordeel mee, omdat werknemers, die bijvoorbeeld flexibel en ondernemend van aard zijn eerder zullen doorstromen weer de arbeidsmarkt op, veelal als zzp'ers, wat bijdraagt aan het kunnen handhaven van de flexibele schil.

4. Slot

De afgelopen decennia hebben onder andere technologische ontwikkelingen hun weerslag gehad op de arbeidsmarkt. Aan de ene kant heeft het geroutineerd werk vereenvoudigd, wat heeft geleid tot baanverlies, aan de andere kant heeft het tot banen geleid op bijvoorbeeld het gebied van ICT. Een baan voor het leven behoort tot de verleden tijd. Wel is het nog mogelijk tijdens het “werkbaar leven” te blijven participeren op de arbeidsmarkt, mits men in staat is die kennis en vaardigheden te vergaren, die voor de dan geldende arbeidsmarkt noodzakelijk zijn. Onbedoeld sluit dit aan bij de participatiesamenleving, die onze overheid voorstaat. Burgers, lees hier “werkgevers en werknemers”, die zelf de verantwoordelijkheid nemen deel te nemen aan de maatschappij door oog te hebben voor duurzame inzetbaarheid, waardoor werkgevers én werknemers uit volle borst kunnen zingen: “I did it my way” In plaats van dat er moet worden geparticipeerd op Jetta Klijnsma's manier. Voorkomen is namelijk beter dan genezen!

Deel II

Vrijwilligerswerk of niet?

1. Opening

De Troonrede 2013, heeft u deze ook gezien? Hij deed het goed, onze nieuwe Koning. Op 30 april 2013 begon hij aan de laatste stap in zijn carrière, Koning van Nederland. Niet geheel vrijwillig, dat niet, vanaf zijn geboorte stond immers al vast dat hij zijn moeder zou gaan opvolgen als de tijd daar rijp voor was. Een tegenprestatie als gevolg van zijn geboorterecht op de Troon. Eén keer per jaar trekt hij er met zijn familie op uit om tijdens NLDoet de handen uit de mouwen te steken. Vrijwillig? In ieder geval wel een goed voorbeeld of niet?

2. Inleiding

Vanwege het invoeren van een gezamenlijke Europese munt, de Euro, in 2002, kunnen instrumenten als het verhogen/verlagen van de rentestand of het devalueren van de eigen munt ten opzichte van de munteenheden van andere Europese landen niet langer worden ingezet om invloed uit te oefenen op de economie. De enige mogelijkheid, die de overheid heeft om de economie te beïnvloeden, is de participatie op de arbeidsmarkt te vergroten (Sanders & Lautenbach & Smulders & Dirven, 2010). Minister Dijsselbloem sprak tijdens de Europe House Lecture 2013 in de Grote Kerk in Den Haag over een verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt (Dijsselbloem, 2013). Enerzijds dus het stimuleren van de participatie op de arbeidsmarkt en anderzijds een toename van de flexibiliteit op de arbeidsmarkt: “Werken als er werk is, niet werken als er geen werk is.” Degenen die ook niet aan de slag komen als er wel werk is en een beroep moeten doen op de Wet werk en bijstand kunnen worden verplicht vrijwilligerswerk te doen als tegenprestatie, maar zij zijn dan geen vrijwilliger (Movisie, 2014). Ik begrijp het niet meer, ik merk dat het me verwart. Henry Miller (Amerikaans schrijver 1891-1980) schreef hierover: “Verwarring is een woord dat we bedacht hebben voor een orde die we nog niet begrijpen”. Hierna ga ik dan ook proberen orde in de chaos te scheppen, want vrijwilligerswerk moet blijven wat het is: “Werk dat onbetaald en onverplicht verricht wordt, waarbij met onbetaald wordt bedoeld dat het vrijwilligerswerk geen bron van inkomen is voor de vrijwilliger” (Klein Hageman & Kuperus, 2004, p. 17)”.

3. Kern

Sinds vorig jaar staat het woord “participatie” volop in de belangstelling. Onze Koning haalde in de Troonrede de *participatiesamenleving* aan. Het Genootschap van Onze Taal koos het tot woord van 2013 (Volkskrant, 2013). Participatiesamenleving nieuw? Nee! Wikipedia zegt er het volgende over: “Participatie betekent *actieve deelname*, het is afgeleid van de Latijnse woorden *pars* (deel) en *cipere* (nemen). Dus actieve deelname aan de samenleving, dit is van alle tijden. Het staat bekend als de civil society en wordt al gebruikt sinds de Griekse oudheid. “Een bewuste burger, die actief wil participeren aan de maatschappij” (samenleving.nu, 2014). Het is slechts oude wijn in nieuwe zakken.

Daarnaast werd door de Eerste Kamer de *Participatiewet* aanvaard (Eerstekamer.nl, 2014). Op grond van deze wet kunnen gemeenten mensen met een uitkering verplichten een tegenprestatie te verrichten. Deze tegenprestatie zou kunnen bestaan uit vrijwilligerswerk, waarvoor men geen aanspraak kan maken op een vrijwilligersvergoeding, aangezien het een tegenprestatie betreft voor de uitkering. Maar is het dan wel vrijwilligerswerk? En draagt het bij aan het vinden van een betaalde baan? Nee! Vrijwilligerswerk speelt zich af in het gebied tussen overheid, markt en privésfeer en bestaat voor het grootste gedeelte uit particulier initiatief (WRR, 2013, p. 12). Particulier, dus zonder bemoeienis van de overheid. En vrijwilligerswerk kan alleen bijdragen aan het vinden van een betaalde baan als er ook daadwerkelijk sprake is van vrijwilligheid. De overheid zou haar pijlen moeten richten op het creëren van werkgelegenheid en het creëren van een klimaat, waarin mensen bereid zijn deel uit te gaan maken van een flexibele arbeidsmarkt, in plaats van zich bezig te houden met particuliere initiatieven. Er zijn voldoende burgers, die zelf het vrijwilligerswerk aangrijpen om richting de arbeidsmarkt te komen.

Gelukkig verkeren we in Nederland in de luxe positie dat er een vangnet is voor de sociaal zwakkeren. Het verschaffen van uitkeringen leidt er toe dat volgens Maslows behoeftetheorie de bevrediging van de behoeften behorende tot de lagere orde (fysiologische behoeften en veiligheid) plaats kan vinden. Om deze groep te motiveren richting (vrijwilligers)werk te gaan moet de aandacht worden gericht op het bevredigen van de behoeften van de hogere orde (sociale behoeften, respect en zelfverwezenlijking) (Robbins, Judge, 2010, p. 88, 89). Het verrichten van vrijwilligerswerk kan hierbij een grote rol spelen, maar alleen als de vrijwilliger, in vrijheid, hiervoor zelf kiest.

4. Slot

Het uitgangspunt van de huidige politiek is minder betutteling door de overheid en meer overlaten aan de individuele burger zelf. Door vrijwilligerswerk verplicht te stellen wordt juist deze betutteling gevoed en wordt de burger niet geprikkeld zijn eigen koers te varen. De overheid moet zich richten op deelname van burgers aan de arbeidsmarkt. Kijken hoe ze haar verantwoordelijkheid kan nemen door het scheppen van arbeidsplaatsen. Het is niet haar taak burgers te verplichten tot het verrichten van vrijwilligerswerk, wat door de verplichte aard geen vrijwilligerswerk meer is. Daarnaast maakt het feit dat het wordt gezien als tegenprestatie voor de uitkering dat het vrijwilligerswerk een bron van inkomsten wordt. In mijn ogen is politiek een spel dat wordt gespeeld door degenen die onze volksvertegenwoordigers zijn en zouden moeten weten hoe het spel te spelen. Misschien is het tijd voor een spelletje dat we allemaal kennen: "Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet en het heet: "Schoenmaker houd je bij je leest". Hopelijk gebruiken de heren en dames politici het zomerreces om hun vakliteratuur weer eens door te nemen en met de Troonrede 2014 voor een echte doorbraak te zorgen.

Bronnen

Boeken

Kluijtmans, F. (2010, 1^e druk). *Leerboek Human Resource Management*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers

Robbins S.P., & Judge T.A., Nederlandse bewerking Kerkdijk, G. (2010, 5e druk). *Gedrag in organisaties*. Amsterdam: Pearson Education Benelux

Artikelen

Klein Hageman, P., & Kuperus, M. (2004). *Een verkenning naar het begrip vrijwilligerswerk*. Wetenschappelijk tijdschrift ViO, Vrijwillige inzet Onderzocht, jaargang 1 nr 2

Sitalsing, S. (2013), *Robot*. Effect 11

Publicaties

Plugge, N. (AWVN) (2012). *(Hoe) houden organisaties zich bezig met duurzame inzetbaarheid?*

Sanders, J. (TNO), & Lautenbach, H. (CBS), & Smulders, P. (TNO), & Dirven, H. (CBS) (2010). *Alle Hens aan Dek niet werkenden in beeld gebracht*

Sociaal en Cultureel Planbureau (2001). *Verkenningen van een perspectief op vrijwilligerswerk*

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013). *Naar een lerende economie, investeren in het verdienvermogen van Nederland*

Lezing

Dijsselbloem, J. (2013), Europe House Lecture 20 november 2013

Internet

Movisie.nl. *Regels rond vrijwilligerswerk als tegenprestatie*, geraadpleegd 10 augustus 2014
<http://www.movisie.nl>

Citaten.net., *Citaten van Henry Miller*, geraadpleegd 10 augustus 2014
<http://citaten.net>

Eerstekamer.nl, nieuws. *Eerste Kamer aanvaardt Participatiewet*, geraadpleegd op 10 augustus 2014
<http://www.eerstekamer.nl>

Wikipedia. *Participatie*, geraadpleegd op 16 augustus 2014
www.nl.wikipedia.org

Mens-en-samenleving-nu. *Civil society: De kracht van de burgermaatschappij*, geraadpleegd 10 augustus 2014
www.mens-en-samenleving-nu

nn.nl. *Nationale-Nederlanden in het Haagse gemeentemuseum*, geraadpleegd op 16 augustus 2014
<https://www.nn.nl>

penoactueel.nl. *Wees niet bang voor robots*, geraadpleegd op 16 augustus 2014
<http://www.penoactueel.nl>

volkskrant.nl. *“Participatiesamenleving” verkozen tot Woord van het jaar 2013* (16 november 2013), geraadpleegd op 17 augustus 2014
<http://www.volkskrant.nl>

nos.nl. *Tegenprestatie bij bijstand* (12 november 2013), geraadpleegd op 17 augustus 2014
<http://www.nos.nl>

nos.nl. *Kritiek op bijstandsplannen groeit* (21 november 2013), geraadpleegd op 17 augustus 2014
<http://www.nos.nl>

trouw.nl, Biesheuvel H. & Strating H. *Werknemer, kom uit die kooi en ga op avontuur* (18 augustus 2014), geraadpleegd op 21 augustus 2014
<http://www.trouw.nl>